

ШИЛО Олексій

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського
<https://orcid.org/0009-0005-7967-1468>
Shilo2040@gmail.com

ВИНОГРАДСЬКИЙ Богдан

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського
 ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4417-2811>
bvynohrad@ukr.net

СТРІЛЕЦЬКИЙ ХОРТИНГ ЯК СУЧАСНИЙ ВИД БОЙОВОГО МИСТЕЦТВА: ПРОБЛЕМА КЛАСИФІКАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Стаття розкриває передумови виникнення стрілецького хортингу та розкриває проблему його класифікації у системі бойових мистецтв і перспективи впровадження як елементу у загальну систему освіти, переваги у залученні населення до занять саме цим видом українського бойового мистецтва.

Актуальність дослідження полягає у систематизації знань про стрілецький хортинг та інші види бойових мистецтв для перейняття досвіду та можливого подальшого використання цієї інформації при удосконаленні систем підготовки й залучення населення до цього виду рухової активності.

Мета роботи – визначити місце стрілецького хортингу у загальній класифікації бойових мистецтв та перспективи його впровадження як елементу фізичної культури та рухової активності.

Встановлено, що стрілецький хортинг – сучасний вид українського бойового мистецтва. Це новий вид рухової активності, який водночас є національним видом спорту, сучасним українським видом бойового мистецтва, ефективним елементом фізичного виховання і початкової військової підготовки. Як система фізичного виховання та спорту, створений на історично-ідейних засадах, на початку ХХІ ст.

Запропоновано й описано схему класифікації бойових мистецтв, згідно з якою стрілецький хортинг – це сучасний вид бойового мистецтва стрілецького типу, створене на історико-культурних, ідейних і філософських засадах українського етносу, з використанням новітніх засобів і матеріально-технічної бази та є модифікованою формою стрільби.

Виявлено, що за допомогою стрілецького хортингу як елементу у загальній освіті можна вирішувати такі завдання: базову та спеціальну фізичну підготовку, військово-патріотичне виховання молоді, початкову військову підготовку, навички безпечного поводження зі зброєю, засвоєння основних технічних елементів стрільби з кількох видів зброї, з різних статичних положень і в русі, соціалізацію, набуття навичок швидкого тактичного мислення і психологічну підготовку населення.

Ключові слова: стрілецький спорт, національний спорт, стрілецький хортинг, сучасні бойові мистецтва.

<http://doi.org/10.31891/pcs.2024.2.12>

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Хортинг – це сучасний вид українського бойового мистецтва [1,2]. Існує декілька видів хортингу, а саме: хортинг, хортинг-фехтування, військовий хотринг, бойовий хортинг та стрілецький хортинг [1,3]. Перші три є варіативними модулями фізичної культури у навчальному процесі учнів 5-6 та 7-9 класів у загальноосвітніх закладах [4,5]. Також всі елементи хортингу є новітніми видами спорту, які започатковані в Україні [1].

Стрілецький хортинг – сучасний вид українського бойового мистецтва, що полягає у володінні базовими навичками поводження і використання зброї, основними технічними навичками та позиціями стрільби (стоячи, з коліна, лежачи на животі) та пошуку укриття

для виконання пострілів по мішенях, де головним оцінювальним критерієм є влучність та швидкість виконання вправи. Це базова прикладна система комплексного швидкого навчання стрільби з сучасної багатозарядної пневматичної зброї, створена для якісної підготовки юнаків і дівчат у стрілецькому спорті. Є ефективним засобом фізичного виховання молоді, дієвим інструментом їхньої початкової підготовки до служби в лавах Збройних сил України й інших силових структур [1,2,3].

Сьогодні у світі широко використовують практику впровадження національних видів спорту, зокрема національних видів бойових мистецтв, як засобів залучення населення до активної рухової активності, імплементацію цих видів до систем шкільної, позашкільної та вищої школи як елементу загальної фізичної підготовки, їх популяризації у суспільстві та

створення відповідних регіональних, національних та міжнародних структурних спортивних організацій. Метою цих організацій є промоція, залучення людей до занять такими видами спорту, уніфікація правил змагань і безпосередньо їх проведення на різних рівнях [6,7,8,9].

Найбільш поширеною практикою використання сучасних національних бойових мистецтв є країни Азії, такі як Китай, Японія, Монголія, Таїланд тощо [9,10,11,12]. Вважаємо необхідним зазначити, що природа виникнення цього напрямку діяльності закладена ще в доісторичні часи, метою якого було збільшення можливостей для виживання етнічних груп, за допомогою полювання, захисту від агресора або навпаки нападу на інші групи для захоплення їжі, кращих земель тощо. Крім того вони були, а деякі види і є, ефективним засобом військової підготовки. Наприклад, японські бойові мистецтва подолали значний історичний шлях від виникнення як елементу військової підготовки та самооборони різних напрямів (будзюцу) до сучасних японських видів бойових мистецтв (будо), що виникли у минулому столітті на історичному та культурному підґрунті [9,11]. Зараз різні елементи будо є ефективними засобами рухової активності японців, зокрема у системах освіти різних рівнів, позакласної та організаційної спортивної діяльності, зокрема студентського та шкільного спорту [9,10,13].

Вважаємо необхідним дослідити міжнародного та українського досвіду розвитку та становлення національних бойових мистецтв, для при введенні його у систему загальноосвітнього фізичного виховання і розвитку його як нового виду спорту.

2. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЧИ ПУБЛІКАЦІЙ

З урахуванням постійного зростання інтересу в суспільстві й у науковому середовищі України та світу до національних бойових мистецтв, їх впровадження в загальноосвітню та позакласну систему фізичного виховання, видів спорту та засобів рухової активності, їх вплив на зв'язок з культурним традиціями народів часто зустрічаються в науково-дослідницькій літературі. Зокрема даною тематикою займалися такі українські науковці серед

українських авторів виокремлюємо Д. Богуша, В. Чернікова, О. Мандзяка, О. Притула, А. Конох, Е. Єрьоменко, та інші. Серед зарубіжних авторів зосереджуємо увагу на М. Тібум (M. Theeboom), І. Мартінкова (I. Martínková), Дж. Перрі (J. Parry) тощо [1,6,12,14]. Проте праці, які описують стрілецький хортинг як вид бойового мистецтва, практично відсутні.

3. ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Оскільки стрілецький хортинг активно розвивається в Україні і за кордоном, необхідно вивчити його особливості та місце в сучасній класифікації бойових мистецтв. Ця інформація може бути корисною при поширенні стрілецького хортингу та інших бойових мистецтв в Україні для популяризації рухової активності серед населення країни.

4. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета роботи – визначити місце стрілецького хортингу у загальній класифікації бойових мистецтв та перспективи впровадження цього виду спорту як елементу фізичної культури загальної освіти та рухової активності.

Завдання:

1. Встановити передумови виникнення стрілецького хортингу.

2. Описати місце стрілецького хортингу як елементу загальної класифікації бойових мистецтв.

3. Охарактеризувати перспективи стрілецького хортингу як елементу фізичного виховання в системі загальноосвітньої, позашкільної та вищої освіти.

Методи наукового дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення, системний аналіз, історико-логічний, абстрагування, порівняння.

5. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Стрілецький хортинг – новітній вид рухової активності, який водночас є національним видом спорту, сучасним українським видом бойового мистецтва, ефективним елементом фізичного виховання та початкової військової підготовки. Як система фізичного виховання і спорту

створений на історично-ідейних засадах, на початку XXI ст. паралельно з іншими видами сучасних українських бойових мистецтв хортинг, бойовий хортинг, хортинг-фехтування та військовий хортинг [1,2,3].

Стрілецький хортинг практикувався і набирав популярності ще на початку XXI ст., проте лише у 2021 році було засновано Національну федерацію стрілецького хортингу України. Ця подія і стала новим поштовхом для його розвитку на теренах України. Головна мета організації полягає у створенні нового, модернізованого, ефективного, динамічного, технічного і тактичного виду стрілецького спорту та фізичної активності для дітей, юніорів та кадетів як основного інструмента в військово-патріотичній підготовці молоді та початкової підготовки до військової служби [15].

Як вказують дослідники, назва «хортинг» походить від назви острова Хортиця. Символьне значення даної назви покладено на історико-культурний аспект, адже саме тут був найвідоміший бастион українських воїнів-козаків, які тут удосконалювали свої бойові навички для постійної боротьби з ворогами, захисту своєї землі, свободи, мови й традицій. Це і є головним ідеологічним аспектом системи хортингу [1,2,3].

Система стрілецького хортингу полягає у швидкому та відносно бюджетному навчанні людей для отримання знань, вмінь та навичок із безпечного поводження зі зброєю, навчання елементів швидкісної, тактичної та практичної стрільби, психологічної, загальної та спеціальної фізичної підготовки і морально-вольового виховання. Одними з головних переваг цієї системи навчання порівняно з іншими стрілецькими дисциплінами (як прикладна стрільба, де переважно застосовується вогнепальна зброя), є її більша безпечність та доступність для всіх верств населення та вікових категорій [15].

Враховуючи зацікавленість світу, та українців зокрема, та розвиток руху відродження, розвитку, популяризації бойових видів мистецтв, зокрема і національних, виникає питання щодо їх загальної класифікації бойових мистецтв та місце у даній класифікації стрілецького хортингу.

Провівши наукову розвідку, ми встановили, що існує багато досліджень цього

напряму українських і з закордонних фахівців [12,14,16]. Зокрема автори І. Мартінкова та Дж. Перрі (Irena Martinková & Jim Parry) запропонували свою класифікацію видів бойових мистецтв орієнтуючись на їхні певні особливості [14,]. Їхня праця більшою мірою базується на філософських засадах, вказуючи на недоліки інших спроб класифікації, в тому числі і за практичним спрямуванням. Так, бойові мистецтва фахівці поділили на п'ять основних категорій та другорядні. До основних категорій бойових мистецтв науковці зарахували такі: ближній бій (close combat), військове мистецтво (warrior arts), бойове мистецтво (martial arts), бойові види спорту (martial sports) та бойові шляхи (martial path). Крім того, замість терміна *бойове мистецтво*, який у нас прийнято вживати для позначення всіх видів національних та традиційних двоборств пропонують вживати термін *бойові дії* (martial activity), що на нашу думку не є доречним [14].

Ближнім боєм є будь-який вид бойових мистецтв, який передбачає у близьку відстань між суперниками. Він своєю чергою ділиться на дві підкатегорії: рукопашний бій (hand-to-hand), в якому виконують прийоми та дії зі зброєю (але не вогнепальною) і без неї, та контактний близький бій з вогнепальною зброєю (close quarters combat), яку частіше використовують військові, представники сил спеціальних операцій, правоохоронних органів тощо [14].

Термін *військове мистецтво* І. Мартінкова та Дж. Перрі (Irena Martinková & Jim Parry) трактують ті види бойових мистецтв, які навчають та готують людей до ведення реальних бойових дій за певними сталими методами підготовки, кодексами та правилами, етнічними особливостями, морального та духовного росту людини, як от японський кодекс самураїв бусідо [8,14].

Бойове мистецтво як термін пояснює освітню діяльність, спрямовану на його вдосконалення шляхом розвитку та покращення прийомів, що в ньому застосовують, а також на самовдосконаленні людини (фізичний, морально-психологічний, етичний, та особистісний розвиток). Вони засновані на філософських, релігійних та моральних аспектах [8,14].

До *бойових шляхів* належать всі сучасні бойові мистецтва Японії, більшість з яких

побудована на традиційних, філософських та релігійних компонентах. Метою їх, як і бойових мистецтв, є самовдосконалення людини. Ідею виокремлення даної категорії висловив ще Herrigel у одній з своїх робіт [17]. Їх головною особливістю є тісне поєднання системи бойового вдосконалення з іншими, а саме релігією, філософією, освітою, виховання та фізичного виховання. Окрім того, у власних назвах цих видів бойового мистецтва присутній ієрогліф «до» (道), що дослівно перекладається як шлях. До прикладу, кюдо (弓道) дослівно перекладається як шлях лука, а кендо (剣道) шлях меча тощо. Такий вплив на сучасні японські бойові мистецтва мала вплив філософська течія даосизм (ієрогліф 道 китайською читається «дао», а японською «до») [8,9,14].

Термін *бойові види спорту* науковці трактують як бойову діяльність, метою якої є

освоєння бойових прийомів та навичок з метою участі та перемоги на змаганнях [14].

До допоміжних зараховуються такі: бойова терапія (медитація), бойові танці, бойові ігри [14].

Як бачимо, наведена класифікація не має чітких меж між окремими категоріями, оскільки деякі види діяльності можуть охоплювати інші, якщо не всі, види запропонованих категорій. Наприклад карате можна зарахувати і до бойових шляхів і до бойових видів спорту і до бойових мистецтв та ближнього бою. Проте зауважуємо, що завдяки явищу спортизації, багато бойових мистецтв є елементами професійного, олімпійського, неолімпійського, військово-прикладного та національного спорту.

Тому пропонуємо власну класифікацію бойових мистецтв. Так, ми виділили такі компоненти: сучасні, архаїчні і традиційні бойові мистецтва (рис.1).

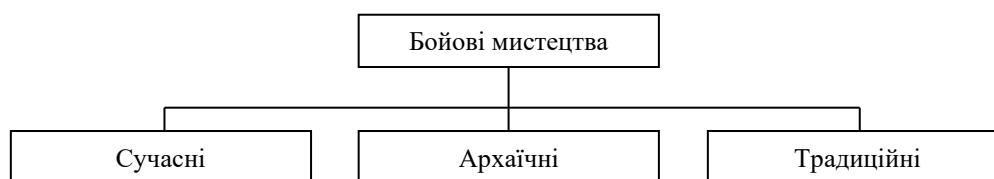

Рис.1. Авторська класифікація видів бойових мистецтв

До сучасних бойових мистецтв пропонуємо зарахувати всі види, які виникли на основі історичних бойових мистецтв, а саме на історико-культурних, філософських, релігійних, ідейних та етнічних засадах, при цьому зазнавши значних модифікацій та змін, які виникали з часом під впливом певних обставин і глобалізації, і ті види бойових мистецтв, які виникли нещодавно й у діяльності яких використовують новітні методи, технології, матеріали, матеріально-технічну базу та зброю. До цієї категорії слід зарахувати всі види сучасних японських традиційних бойових мистецтв (кюдо, кендо, іайдо тощо), хортинг, стрілецький хортинг, бойовий гопак, самбо, хапкідо тощо. Цій групі також характерна наявність науково-технічного забезпечення, створення й удосконалення методики тренувань, структурована організаційна система, проведення національних та міжнародних змагань високого рівня, присутність у системі освіти як засобу фізичного виховання для

людей різних вікових і гендерних груп. У закордонних працях можна зустріти термін *Hybrid martial arts* або *eclectic martial arts* [18].

До архаїчних бойових мистецтв слід зарахувати ті, які втратили своє практичне значення і з часом були або забуті, або практикуються обмежено – тобто ті, які на сьогодні майже не практикуються (наприклад японські бойові мистецтва – більшість видів будують) [8,19,20].

До традиційних слід зарахувати такі види бойового мистецтва, які не зазнали ніяких глобальних змін упродовж свого існування. Наприклад турецька, корейська традиційна стрільба з лука, монгольська боротьба, ума, моана тощо. В закордонних працях також фіксуємо термін *folk wrestling* [18].

Слід констатувати, що для традиційних видів бойових мистецтв характерні такі особливості:

- наявність релігійних обрядів та ритуалів, що мають символічне значення;

- характеризується тривалою історією;
- дотримання незмінних правил проведення дійств;
- використання національних атрибутів;
- дотримання традиційної поведінки;
- використання термінів рідною мовою тощо [6,8,14,16].

Звертаємо увагу на той факт, що ці особливості також характерні для більшості сучасних бойових мистецтв, в основу котрих вкладено ідейні, релігійні, філософські та історичні надбання певної етнічної меншини (як от кюдо, кендо, карате тощо).

Окремо розглянемо класифікацію бойових мистецтв, враховуючи тип індивідуального озброєння. Зараз виокремлюють бойові мистецтва, в яких прийоми та дії відбуваються без застосування зброї, і відповідно ті, в яких вона безпосередньо є головним елементом [18].

До першої групи належать види одноборств, які класифікують за типом бою, а саме ударні, різні види боротьби та комбіновані. До ударних належать ті види, в яких основним елементом протистояння у

двобої є завданню ударів супротивникові різними ланками тіла та прийомами, котрі залежать від самого бойового мистецтва (як от удари ногами у тхеквандо, удари руками та ногами у тайському боксі тощо). До боротьби зараховують ті види, де в бою зі суперником передбачено отримати перевагу за допомогою виконання різних кидків, захватів та прийомів, обмежених певними правилами виду боротьби, (як от дзюдо, самбо, сумо тощо). Остання група включає бойові мистецтва, в яких можуть використовуватися і техніка боротьби, і ударні техніки [18].

До другої групи належать бойові мистецтва, в яких використовуються різні види та типи зброї. Зокрема виділяють зброю для ближнього (різні види мечів, посохів, сокир, списів, хлистів, нунчаків тощо) та дальнього бою (бумеранги, сюрікени, різні типи стрілецької зброї, зокрема лука та гвинтівки).

На основі викладеного матеріалу, за нашим уточненням, пропонуємо схему класифікації бойових мистецтв із використанням озброєння (Рис.2):

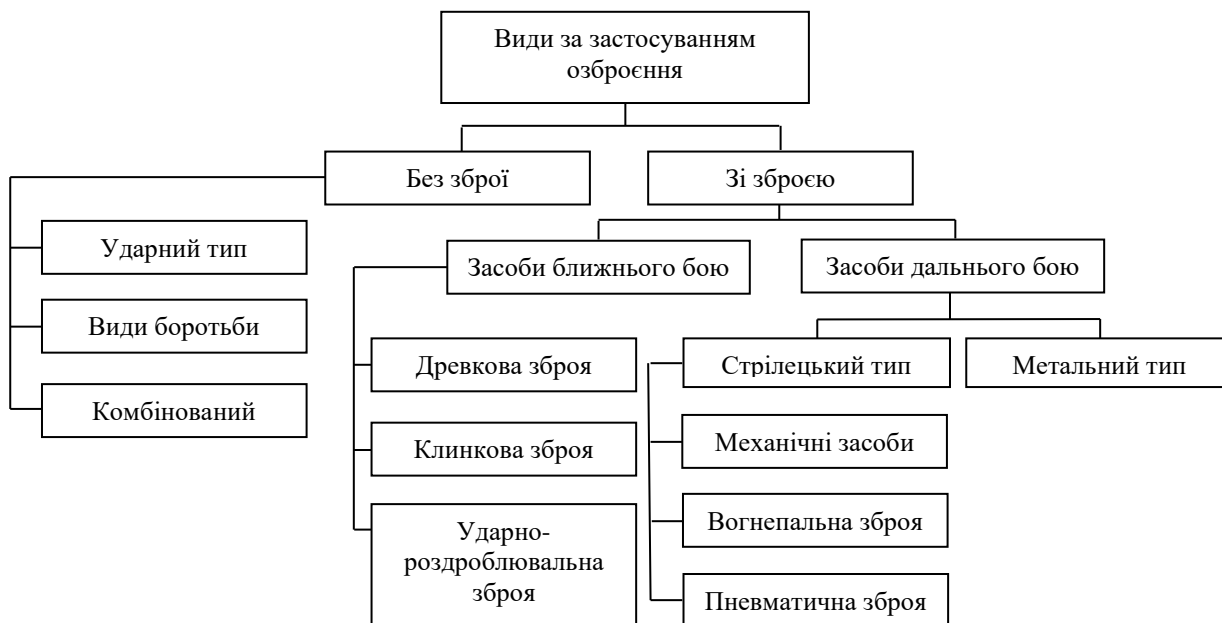

Рис.2 Схема бойових мистецтв за типом озброєння

Вважаємо за доцільне подати деталізацію запропонованої схеми. Короткий опис щодо видів бойових мистецтв, які практикують без використання зброї, ми надали вище. Тож звертаємо увагу на ті, у яких використовують різні типи зброї. В ближньому бою використовують різні типи холодної зброї. Зазначаємо, що єдиної універсальної

класифікації видів холодної зброї не існує. Тому запропонована схема може бути розширена. До цієї категорії ми зарахували такі: древкова зброя (спис, сокира, алебарда тощо), клинкова зброя (мечі, ножі тощо), ударно-роздроблювальна (булава, бойові молоти, дзьо тощо).

Своєю чергою далекобійну зброю, що використовують у бойових мистецтвах ми поділили на дві групи. Перша – це зброя металевих типу (сюрікен, бумеранг тощо). Друга група – стрілецький тип зброї. Ми її поділили на три типи, а саме механічні пристрої (лук, арбалет тощо), вогнепальна зброя – пістолі, рушниця, пістолети, гвинтівки (у яких для пострілу потрібна сила тиску газу, що утворюється при згорянні пороху) та пневматична зброя (якій для пострілу так само потрібна сила тиску газів, однак він не утворюється при згоранні вибухових речовин).

Констатуємо, що бойові мистецтва з використанням далекобійної зброї на відміну від інших не практикують боротьбу або будь-які прояви сили стосовно опонентів, а головною метою є влучання у ціль і технічне виконання пострілу [8].

Існує велика кількість досліджень, які стосуються ефективності використання національних видів бойових мистецтв, видів спорту та рухової активності як елементу загальної фізичної підготовки різних вікових груп населення у системі освіти тощо [6,7,8, 21].

Отже, сучасні бойові мистецтва різних країн та народів часто є елементом національного виду спорту. Згідно зі сучасною загальною класифікацією як національний вид спорту слід розуміти ті види, що історично з'явилися в певній етнічній групі у формі змагальної діяльності, мають соціокультурну спрямованість, специфічні правила заходів і способи їх організації та проведення, мають свій розвиток у рамках одного суб'єкта (територіального регіону і нації) [22].

Враховуючи досвід інших видів стрілецьких дисциплін та бойових мистецтв загалом в Україні та в цілому світі, констатуємо, що стрілецький хортинг як спорт та елемент навчальної дисципліни постає ефективним засобом фізичного, психічного, морально-виховного, націотворчого процесу, початкової військової підготовки тощо, за допомогою якого можна вирішити безліч завдань у формуванні особистості. Зокрема, основні завдання, які можуть бути вирішеними за допомогою стрілецького хортингу такі:

➤ базова та спеціальна фізична підготовка;

➤ військово-патріотичне виховання молоді;

➤ початкова військова підготовка;

➤ навички безпечного поводження зі зброєю;

➤ засвоєння основних технічних елементів стрільби з декількох видів зброї, із різних статичних положень та в русі;

➤ соціалізація;

➤ набуття навичок швидкого тактичного мислення;

➤ психологічна підготовка.

Базова та спеціальна фізична підготовка. Стрілецький хортинг сприяє розвитку фізичної підготовки, розвиває такі фізичні якості людини, як спритність, координація, сила та витривалість тощо [15,23].

Військово-патріотичне виховання молоді. Під час навчання стрілецький хортинг сприяє вихованню почуття громадянського обов'язку та патріотизму за допомогою ознайомлення та бесід з учасниками виховного процесу про історію, культуру, та спадщину наших пращурів, їхню боротьбу за нашу країну, яка тягнеться століттями.

Початкова військова підготовка полягає у набутті навичок пересування зі зброєю, пошуку укриття для ведення вогню, отримання початкових військових тактичних навичок.

Навички безпечного поводження зі зброєю та засвоєння основних технічних елементів стрільби. Стрілецький хортинг допомагає навчити базових навичок стрільби, таким як правильне утримування зброї, прицілювання, контроль дихання, принцип роботи тощо. Це особливо корисно для людей, які не мають попереднього досвіду з поводженням зі зброєю, особливо з вогнепальною. Стрілецький хортинг може бути використаний як засіб освіти й інформування юнаків та дорослих про правила та процедури, які стосуються використання зброї під час воєнного стану. Це передбачає також правила зберігання зброї, правила самооборони та інші важливі аспекти [15].

Соціалізація. Стрілецький хортинг допомагає населенню адаптуватися до воєнного стану, сприяючи розумінню важливості самооборони та співпраці з іншими учасниками групи, сприяє новим знайомствам та спілкуванню, може використовуватися як засіб для розваг та

відпочинку, зняття стресу, розвивати навички командної роботи та лідерства, покращити співпрацю між цивільним населенням, військовими та правоохоронними органами, можливість залучити громадськість до активної участі в підготовці та захисті своєї країни. Залучення населення в такі програми може створити відчуття спільної відповідальності та згуртованості [15].

Психологічна підготовка. Завдяки відпрацюванню стрілецьких навичок і тактики в безпечних умовах може підвищити рівень впевненості та психологічної готовності населення до використання зброї, подолання страху перед нею, підвищенню стресостійкості тощо.

У підсумку стрілецький хортинг може виявитися актуальним як система навчання населення і в мирний період, і в умовах особливого стану, оскільки він може допомогти підготувати цивільне населення до можливих надзвичайних ситуацій, зокрема бойових, та забезпечити базові знання з володіння зброєю та деяких тактичних дій. Важливо забезпечити правильне інформування та підготовку, щоб громадяни розуміли роль стрілецького хортингу та його обмеження, а також важливість інших аспектів підготовки до воєнного стану.

Стрілецький хортинг є актуальною системою виховання різних верств населення, яка допомагає їм розвивати важливі навички та фізичні якості, підвищувати рівень упевненості та сприяти загальній безпеці населення тощо.

6. ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

1. Встановлено, що стрілецький хортинг – сучасний вид українського бойового мистецтва. Це новий вид рухової активності, який водночас є національним видом спорту, сучасним українським видом

бойового мистецтва, ефективним елементом фізичного виховання та початкової військової підготовки. Як система фізичного виховання та спорту заснований на історично-ідейних засадах на початку ХХІ століття паралельно з іншими видами сучасних українських бойових мистецтв хортинг, бойовий хортинг, хортинг-фехтування та військовий хортинг. У 2021 році було засновано Національну Федерацію Стрілецького Хортингу України.

2. Запропоновано схему класифікації бойових мистецтв. У ній визначено місце стрілецького хортингу. Так, стрілецький хортинг – це сучасний вид бойового мистецтва стрілецького типу, засноване на історико-культурних, ідейних та філософських засадах, з використанням новітніх засобів та матеріально-технічної бази та є модифікованою формою стрільби.

3. Виявлено, що за допомогою стрілецького хортингу, як елемента у загальній освіті можна вирішувати такі завдання: базова та спеціальна фізична підготовка, військово-патріотичне виховання молоді, початкова військова підготовка, навички безпечного поводження зі зброєю, засвоєння основних технічних елементів стрільби з декількох видів зброї, з різних статичних положень та в русі, соціалізація, набуття навичок швидкого та тактичного мислення та психологічна підготовка населення. Отже, цей новий вид стрілецького спорту дає можливість завдяки своїм перевагам залучити та зацікавити населення. Ця система не потребує значних витрат, а зброя, яку використовують у ньому є легка та зручна у використанні, не потребує спеціальних дозволів і більш безпечною, ніж вогнепальна.

Перспективи подальших досліджень передбачають вивчення та пошук нових методів впровадження стрілецького хортингу для залучення населення до активної рухової активності.

Література

1. Єрмоєнко Є. Хортинг-національний вид спорту України. Київ, 2014. 1064 с. URL: <https://university.edu.science/handle/123456789/30> (дата звернення: 23.05.2024).
2. Єрмоєнко Є. Аналіз результатів наукового дослідження стану вихованості у студентів фізичної культури та основ здоров'я в процесі занять бойовим хортингом. *Scientific papers of Berdiansk State Pedagogical University Series Pedagogical sciences*. 2020. Т. 3. С. 270–283. URL: <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2020-1-3-270-283> (дата звернення: 06.05.2024).

3. Литвиненко А. М., Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг – традиції української бойової культури у справі виховання студентської молоді. *Physical culture and sports in the educational space: innovations and development prospects*. 2021. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-044-5-18> (дата звернення: 06.05.2024).
4. Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5-6 класи» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetar.z.2022/Fiz.kult.5-6.kl.Pedan.ta.in.22.08.2022.pdf> (дата звернення 27.04.2024)
5. Модельна навчальна програма «Фізична культура. 7-9 класи» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.prohr.5-9.klas/Fiz.kult.2023/Fiz.kult.7-9.kl.Bazhenkov.ta.in.24.08.2023.pdf> (дата звернення 27.04.2024)
6. Притула О. Л., Конох А. П. Сутність козацької педагогіки в аспекті української етнічної системи збереження здоров'я людини. *Актуальні проблеми фізичного виховання, спорту, фізичної реабілітації та туризму у сучасних умовах життя*. 2024. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-383-8-117> (дата звернення: 16.04.2024).
7. Prutula O., Konoh A. Хронологія відродження козацьких бойових мистецтв в Україні в 1990–1998 роках ХХ ст. крізь призму козацького бойового мистецтва «Спас». *Physical education, sport and health culture in modern society*. 2022. № 4(60). С. 23–27. URL: <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2022-04-23-27> (дата звернення: 01.06.2024).
8. Ostrovskiy M., Vynogradskiy B. Competitive activity in Japanese traditional archery kyudo. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*. 2023. No. 7(167). P. 139–145. URL: [https://doi.org/10.31392/npu-nc.series15.2023.7\(167\).29](https://doi.org/10.31392/npu-nc.series15.2023.7(167).29) (date of access: 06.07.2024).
9. Vynogradsky B., Ostrovsky M. Традиційна стрільба з лука як специфічна форма рухової активності японців. *Physical education, sport and health culture in modern society*. 2022. № 4(60). С. 3–10. URL: <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2022-04-03-10> (дата звернення: 06.07.2024).
10. Островський м., Виноградський б. організаційна структура національних та міжнародних керівних організацій у кюдо. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. 2023. № 2. С. 15–26. URL: <https://doi.org/10.31891/pcs.2023.2.2> (дата звернення: 06.07.2024).
11. Honma S. A traditional Japanese sport with modern character: in application Guttmann's Model to 'Toshiya'. *Bulletin of the institute of physical education*. 1991. Vol.31, N.1, P. 39 – 46 URL: http://koara.lib.keio.ac.jp/xoonips/modules/xoonips/detail.php?koara_id=AN00135710-00310001-0039 (дата звернення 11.12.2023)
12. Theeboom M., Knop P. D. Asian Martial Arts and Approaches of Instruction in Physical Education. *European Journal of Physical Education*. 1999. Vol. 4, no. 2. P. 146–161. URL: <https://doi.org/10.1080/1740898990040204> (date of access: 26.03.2024).
13. Голос Г. Досвід шкільного виховання в розрізі японської моделі. *Молодий вчений*. 2019, 1 (65). с. 43 – 50. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-1-65-11> (дата звернення 26.04.2023)
14. Martinková I., Parry J. Martial Categories: Clarification and Classification. *Journal of the Philosophy of Sport*. 2015. Vol. 43, no. 1. P. 143–162. URL: <https://doi.org/10.1080/00948705.2015.1038829> (date of access: 27.03.2024).
15. Шило О., Слін С. Розробка та впровадження навчальної програми з позашкільної освіти військово-патріотичного напрямку «стрілецький хортинг». *Якість професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в закладах вищої освіти*, 2024. с 251. (дата звернення 12.06.2024)
16. W. Cynarski et al. Factors of Development of Far Eastern Martial Arts in Central Europe /. *Journal of Human Kinetics*. 2009. Vol. 22, no. 1. URL: <https://doi.org/10.2478/v10078-009-0025-2> (date of access: 06.05.2024).
17. Herrigel, E. Zen in the Art of Archery. London: Routledge and Kegan Paul 1953 (дата звернення 05.05.2024)
18. Jr H. D. L. Combat Sports: An Encyclopedia of Wrestling, Fighting, and Mixed Martial Arts. ABC-CLIO, LLC, 2009. (дата звернення 05.05.2024)
19. Draeger D. F. Classical budo: The martial arts and ways of Japan. Boston : Weatherhill, 2007. 127 p(дата звернення 05.05.2024)
20. Draeger D. F. Classical Bujutsu (Martial Arts and Ways of Japan, V. 1.). Weatherhill, 2007. 112 p. (дата звернення 05.05.2024)
21. Cynarski, W. J., Sieber, L., & Szajna, G. Martial arts in physical culture. *Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology*, 14(4) 2014.,p. 31-38. (дата звернення 15.05.2024)
22. Долбишева, Н. "Наукові підходи до класифікації неолімпійських видів спорту." *Спортивний вісник Придніпров'я* 3 2014: с. 31-39. (дата звернення 19.11.2023)
23. Єрмоєнко, Е. А. "Впровадження заходів допризовної підготовки молоді в навчальних процес шкільного гуртка бойового хортингу." 2022. (дата звернення 05.02.2024)

References

1. Yeromenko, Ye. (2014). *Khortynh-natsionalnyi vyd sportu Ukrainy*. <https://university-edu.science/handle/123456789/30> (in Ukrainian)
2. Yeromenko, Ye. (2020). Analiz rezultativ naukovooho doslidzhennia stanu vykhovanosti u studentiv fizychnoi kultury ta osnov zdorovia v protsesi zaniat boiovym khortynhom. *Scientific papers of Berdiansk State Pedagogical University Series Pedagogical sciences*, 3, 270–283. <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2020-1-3-270-283> (in Ukrainian)
3. Lytvynenko, A. M., & Yeromenko, E. A. (2021). Boiovyi khortynh – tradytsii ukrainskoi boiovoi kultury u spravi vykhovannia studentskoi molodi. *Physical culture and sports in the educational space: innovations and development prospects*. Baltija Publishing. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-044-5-18> (in Ukrainian)

4. Modelna navchal'na programa «Phizychna kultura 5-6 klasu» navchal'na programa (in Ukrainian) URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Fiz.kult.5-6.kl.Pedan.ta.in.22.08.2022.pdf>
5. Modelna navchal'na programa «Phizychna kultura 7-9 klasu» navchal'na programa (in Ukrainian) URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.prohr.5-9.klas/Fiz.kult.2023/Fiz.kult.7-9.kl.Bazhenkov.ta.in.24.08.2023.pdf>
6. Prytula, O. L., & Konokh, A. P. (2024). Sutnist kozatskoi pedahohiky v aspekti ukrainskoi etnichnoi systemy zberezhenia zdorovia liudyny. *Aktualni problemy fizychnoho vykhovannia, sportu, fizychnoi reabilitatsii ta turyzmu u suchasnykh umovakh zhyttia*. Liha-Pres. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-383-8-117> (in Ukrainian)
7. Prytula, O., & Konoh, A. (2022). Khronolohiia vidrozhennia kozatskykh boiovykh mystetstv v Ukraini v 1990–1998 rokakh KhKh st. kriz pryzmu kozatskoho boiovoho mystetstva «Spas». *Physical education, sport and health culture in modern society*, (4(60)), 23–27. <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2022-04-23-27> (in Ukrainian)
8. Ostrovskiy, M., & Vynogradskiy, B. (2023). Competitive activity in Japanese traditional archery kyudo. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*, (7(167)), 139–145. [https://doi.org/10.31392/npu-nc.series15.2023.7\(167\).29](https://doi.org/10.31392/npu-nc.series15.2023.7(167).29) (in Ukrainian)
9. Vynogradsky, B., & Ostrovsky, M. (2022). Tradytsiina strilba z luka yak spetsyfichna forma rukhovoï aktyvnosti yapontsiv. *Physical education, sport and health culture in modern society*, (4(60)), 3–10. <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2022-04-03-10>
10. Ostrovskiy, M., & VYnohradskiy, B. (2023). Orhanizatsiina struktura natsionalnykh ta mizhnarodnykh kerivnykh orhanizatss u kiudo. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, (2), 15–26. <https://doi.org/10.31891/pcs.2023.2.2> (in Ukrainian)
11. Honma S. (1991). A traditional Japanese sport with modern character: in application Guttmann's Model to 'Toshiya'. *Bulletin of the institute of physical education*. Vol.31, 1, 39 – 46 (in English).
12. Theeboom, M., & Knop, P. D. (1999). Asian Martial Arts and Approaches of Instruction in Physical Education. *European Journal of Physical Education*, 4(2), 146–161. <https://doi.org/10.1080/1740898990040204> (in English).
13. Holos H.(2019) Dosvid shkil'noho vykhovannia v rozrizi yapons'koyi modeli.[Experience of school education according to the Japanese model] *Molodyy vchenyy – A Young Researcher* 1 (65). 43 – 50. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-1-65-11>. (in Ukrainian)
14. Martínková, I., & Parry, J. (2015). Martial Categories: Clarification and Classification. *Journal of the Philosophy of Sport*, 43(1), 143–162. <https://doi.org/10.1080/00948705.2015.1038829> (in English).
15. Shylo O, Yelin S (2024) Rozrobka ta vprovadjenya navxhal'noyi programi z pozashkil'noyi osvitu viys'kovo-patriotuchnogo vyhovanya napryamu strilets'kuy hortung. P. 251 URL: https://www.researchgate.net/profile/Iryna-Skrypchenko/publication/380785899_modern_aspects_of_the_training_of_future_teachers_of_physical_culture_for_recreation_and_health_classes_with_elements_of_tourism_and_animation/LINKS/665CB6AC479366623A3A5206/modern-aspects-of-the-training-of-future-teachers-of-physical-culture-for-recreation-and-health-classes-with-elements-of-tourism-and-animation.pdf#page=251 (in Ukrainian)
16. Cynarski, W., Sieber, L., Obodyński, K., Āuriček, M., Król, P., & Rzepko, M. (2009). Factors of Development of Far Eastern Martial Arts in Central Europe. *Journal of Human Kinetics*, 22(1). <https://doi.org/10.2478/v10078-009-0025-2> (in English).
17. Herrigel, E. (1953). *Zen In The Art Of Archery*. London: Routledge And Kegan Paul. (in English).
18. Jr, H. D. L. (2009). *Combat Sports: An Encyclopedia of Wrestling, Fighting, and Mixed Martial Arts*. ABC-CLIO, LLC. (in English).
19. Draeger, D. F. (2007a). *Classical budo: The martial arts and ways of Japan*. Weatherhill. (in English).
20. Draeger, D. F. (2007b). *Classical Bujutsu (Martial Arts and Ways of Japan, V. 1.)*. Weatherhill. (in English).
21. Cynarski, W. J., Sieber, L., & Szajna, G. (2014). Martial arts in physical culture. *Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology*, 14(4), 31-38. (in English).
22. Dolbysheva, N. (2014). Naukovi pidkhody do klasyfikatsii neolimpiiskykh vydiv sportu. *Sportyvnyi visnyk Prydniprovia*, (3), 31–39 (in Ukrainian).
23. Yeromenko, Ye. (2022). Vprovadzenya zahodiv popruzovnoyi padgotovki molodi v navchal'nyy proces shkil'nogo gurtka boyovogo hortingu. URL: https://university-edu.science/bitstream/handle/123456789/168/ZB_0_2022_35c.pdf?sequence=1 (in Ukrainian)

Abstract

SHYLO Oleksii, VYNOGRADSKYI Bogdan

SHOOT HORTING AS A MODERN TYPE OF MARTIAL ART: THE PROBLEM OF CLASSIFICATION AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

The article reveals the prerequisites for the emergence of shooting horting and reveals the problem of its classification in the system of martial arts and the prospects of its implementation as an element in the general education system, the preferences of the population involved in practicing this particular type of Ukrainian martial art.

The relevance of the study lies in the systematization of knowledge about shooting horting and other types of martial arts with the aim of adopting experience, for the possible further use of this information in improving training systems and involving the population in this type of motor activity.

The purpose of the work is to establish a place in the general classification of the martial arts of shooting horting and the prospects for the introduction of shooting horting as an element of physical culture of general education and motor activity.

It has been established that shooting horting is a modern type of Ukrainian martial art. This is a new type of motor activity, which is at the same time a national sport, a modern Ukrainian martial art, an effective element of physical education and initial military training. As a system of physical education and sports, created on historical and ideological foundations, at the beginning of the 21st century.

The classification scheme of martial arts is proposed and described, according to which shooting horting is a modern type of shooting martial art, which was created on the historical, cultural, ideological and philosophical foundations of the Ukrainian ethnos, using the latest tools and material and technical base, and is a modified form of shooting.

It was found that with the help of shooting horting, as an element in general education, the following tasks can be solved: basic and special physical training, military-patriotic education of youth, initial military training, skills in safe handling of weapons, mastering the basic technical elements of shooting with several types of weapons, from various static positions and in motion, socialization, acquisition of quick and tactical thinking skills, psychological training of the population.

Keywords: *shooting sports, national sports, shooting horting, modern martial arts.*

Стаття надійшла до редакції 13.05.2024 р.